

FORMIROVANJE NACIJ V CENTRALNOJ I JUGO-VOSTOČNOJ EVROPE.
ISTORIČESKI I ISTORIKO-KULTURNI ASPEKTI, MOSVA 1981, 358.

Akademija nauka SSSR-a, odnosno njen Institut slavjanovedenja i balkanistike objavili su prije dvije godine u svojoj poznatoj seriji *Centralnaja i jugo-vostočnaja Evropa v epohu prehoda ot feudalizma k kapitalizmu — problemy istorii i kulture* i ovaj zbornik radova u redakciji šestorice znanstvenika s Vladimirom I. Frejdzonom na čelu. U njemu su okupljeni članci, zapravo prošireni referati s međunarodne konferencije što ju je u Moskvi organizirao navedeni Institut.

O sadržaju i namjeni ove publikacije uredništvo piše: »Knjiga sadrži usporedne povijesne raščlambe i povijesnu tipologiju procesa nastajanja nacija u naroda središnje i jugoistočne Evrope, otkriva zakonitosti i osobnosti toga procesa u prijelaznom razdoblju od feudalnih prema kapitalističkim odnosima i pokazuje uzajamnost gospodarskih, političkih i kulturnih pojava u nastajanju nacije. Razmatraju se, također, i problemi formiranja nacionalnih književnosti i jezika.« U uvodu se opravdano ističe da se ta problematika »nalazi u središtu pozornosti širokoga kruga povjesničara, historičara kulture, lingvisti i književnih povjesničara« (str. 5).

Zbornik se sastoji od tri temeljne cjeline. U prvoj su: *Opći problemi formiranja nacije* (16—94), u drugoj: *Jezični problemi formiranja nacije*, (95—221), a u trećoj: *Problemi formiranja nacionalne samosvijesti* (222—355). U uvodnom dijelu je članak I. S. Millera, *Formiranje nacija: kompleksno proučavanje i usporedna analiza* (6—15) koji čini uvod u cjelokupnu problematiku. Na kraju je kazalo osobnih imena u kojem od hrvatskih znanstvenika nalazimo: D. Brozovića, V. Jagića, I. Karamana i Matiju Mažuranića. Omaškom su ispušteni M. Gross i J. Šidak, dok je Matija zamijenjen s Ivanom Mažuranićem.

Prvi dio počima s tekstom S. M. Steckeoviča i V. A. Jabukovskog, *Ekonomski aspekti formiranja nacija*, a zatim su prilozi koji govore o formiranju nacije na području Habsburške Monarhije što ga je napisao V. I. Frejdzon, pa ista problematika za poljsku, mađarsku, slovačku, srpsku, bugarsku, češku i rumunjsku naciju. U drugom dijelu se o istom procesu raspravlja s jezičnog stajališta i to za navedene narode i Grke, a u trećem dijelu su zastupljeni uglavnom svi navedeni uz Slovence, Lužičke Srbe. Tu je zapažen prilog spomenutoga V. I. Frejdzona, *K povijesti bosansko-muslimanskoga etnoša* (329—343). To je jedan od prvih inozemnih prikaza o nastajanju muslimanske nacije. U vezi s tim autor se našao u nedoumici kako nasloviti članak, jer se etnički nazivi u ruskom pišu malim slovom, a tada musliman podsjeća na konfesionalnu pripadnost. Zbog toga

se odlučio na naslov »bosansko-muslimanski etnos« iako njega ima i u Hercegovini, Srbiji, Crnoj Gori i drugdje u Jugoslaviji. Nakon obrade te specifičnosti autor u vezi s nastajanjem nacija na našem prostoru zaključuje: »Što se tiče Jugoslavena, religija je u prošlosti imala krupnu ulogu u nastajanju nacija (341). Dodali bismo da se ne radi toliko o presudnoj ulozi religije, nego više crkve kao institucije.

Ovu knjigu su na temelju literature i publiciranih izvora izradili uglavnom znanstvenici iz SSSR-a i nekih istočno-evropskih zemalja, ali bez sudjelovanja jugoslavenskih suradnika. Obrađeni su svi zapadnoslavenski narodi, od neslavenskih su zastupljeni: Mađari, Rumunji i Grci, a od južnoslavenskih samo: Bugari, Srbi, Slovenci i Muslimani, a bez Hrvata, Crnogoraca i Makedonaca te od Neslavena nema Albanaca i Turaka. Hrvatska problematika samo je uzgredno spominjana u prvom članku V. I. Frejdzona i N. I. Tolstoja, *Kulturno i književno-povijesne pretpostavke obrazovanja nacionalnih književnih jezika (na temelju srpsko-hrvatskog, bugarskog i slovenskog jezika)* (122—134). Nastajanju srpske nacije i jezika uz već spomenuto posvećena su još dva i nacionalno-političkim idejama u Slovenaca jedan prilog.

Uz pretpostavke da će izostavljeno biti obrađeno i publicirano u jednoj od slijedećih knjiga ove zanimljive serije, možemo prihvatiti i pozitivno ocijeniti priloge sovjetskih i drugih historičara, a posebno glavnog urednika Vladimira I. Frejdzona koji je uz još neke sovjetske historičare (I. I. Leščilovskaja, J. V. Bromlej i dr.) najviše učinio na istraživanju i publiciranju hrvatske povijesti u SSSR-u.

Dragutin Pavličević

SVEUČILISTE U ZAGREBU — INSTITUT ZA HRVATSKU POVIJEST

INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
ИНСТИТУТ ХОРВАТСКОЙ ИСТОРИИ

RADOVI

VOL. 16

ZAGREB

1983.

Izdavač: Sveučilište u Zagrebu — Centar za povijesne znanosti
Odjel za hrvatsku povijest

UREDNIČKI ODBOR

Branka BOBAN, Zagreb, Mirjana GROSS, Zagreb, Josip LUČIĆ, Zagreb, Marijan MATICKA, Zagreb, Ivan OČAK, Zagreb, Tomislav RAUKAR, Zagreb, Petar STRČIĆ, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Josip LUČIĆ, Zagreb

Adresa uredništva: Centar za povijesne znanosti — Odjel za hrvatsku povijest,
Zagreb, Krčka 1

Časopis izlazi jednom godišnje

Cijena ovog broja iznosi 400 din.

Izdavanje časopisa sufinancira Samoupravna interesna zajednica za znanstveni rad SRH-VII.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu SR Hrvatske br. 6859/1 od 5. X. 1982. časopis »Radovi« oslobođen je plaćanja poreza na promet proizvoda.

RADOVI 16

Za izdavača
Prof. dr *Josip Adamček*

Lektor
Ivan Tolj

Korektor
Ivan Tolj

Tehnički urednik
Franjo Čuješ

SURADNICI U OVOM BROJU

ANTIĆ mr Ljubomir, Centar za istraživanje migracija, Krčka 1, Zagreb
AVRAMOVSKI dr Živko, Neznanog junaka 21b, Beograd
BOBAN mr Branka, Centar za povijesne znanosti, Krčka 1, Zagreb
BOBAN dr Ljubo, Filozofski fakultet, Zagreb
BRANDT dr Miroslav, Filozofski fakultet, Zagreb
BUDAK mr Neven, Filozofski fakultet, Zagreb
GOLDSTEIN Ivo, Filozofski fakultet, Zagreb
GROSS dr Mirjana, Britanski trg 12, Zagreb
JURIŠIĆ Ivan, Rakusina 21, Zagreb
KORUNIĆ dr Petar, Filozofski fakultet, Zagreb
LUČIĆ dr Josip, Centar za povijesne znanosti, Krčka 1, Zagreb
MIJATOVIĆ Anđelko, P. Togliatija 12, Susjedgrad, Zagreb
MITIĆ dr Ilija, Zavod za povijesne znanosti JAZU, Lapadska obala 6, Dubrovnik
OČAK dr Ivan, Centar za povijesne znanosti, Krčka 1, Zagreb
PAVLIČEVIĆ dr Drago, Centar za povijesne znanosti, Krčka 1, Zagreb
PERIĆ dr Ivo, Zavod za povijesne znanosti JAZU, Lapadska obala 6, Dubrovnik
RACKO Ljerka, Centar za povijesne znanosti, Krčka 1, Zagreb
SUPPAN dr Arnold, Sveučilište, Beč
ŠIMIĆ Lovorka, Krajiška 40, Zagreb